ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 28ης Μαρτίου 2000 *

Στην υπόθεση C-7/98,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Bundesgerichtshof (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του Πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 για την ερμηνεία από το Δικαστήριο της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Dieter Krombach

και

André Bamberski,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 27, σημείο 1, της προαναφερθείσας Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24) και με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 σχετικά με την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 1),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward, L. Sevón και R. Schintgen, προέδρους τμήματος, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann (εισηγητή) και H. Ragnemalm, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Saggio,
γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο A. Bamberski, εκπροσωπούμενος από τον H. Klingelhöffer, δικηγόρο Ettlingen,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τον R. Wagner, Regierungsdirektor στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Δικαιοσύνης,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από την K. Rispal-Bellanger, υποδιευθύντρια στη διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και την R. Loosli-Surrans, chargée de mission στην ίδια διεύθυνση,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από τον J. L. Iglesias Buhigues, νομικό σύμβουλο, επικουρούμενο από τον B. Wägenbaur, δικηγόρο Βρυξελλών,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Γαλλικής Κυβερνήσεως και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 2ας Μαρτίου 1999,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 4ης Δεκεμβρίου 1997, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 14 Ιανουαρίου 1998, το Bundesgerichtshof υπέβαλε, δυνάμει του Πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 για την ερμηνεία από το Δικαστήριο της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, τρία ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 27, σημείο 1, της προαναφερθείσας Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24) και με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 σχετικά με την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 1, στο εξής: Σύμβαση).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του A. Bamberski, κατοίκου Γαλλίας, και του D. Krombach, κατοίκου Γερμανίας, όσον αφορά την

εκτέλεση, στο εν λόγω συμβαλλόμενο κράτος, αποφάσεως εκδοθείσας στις 13 Μαρτίου 1995 από το ορκωτό δικαστήριο του Παρισιού (Γαλλία) με την οποία ο D. Krombach υποχρεώθηκε, συνεπεία της πολιτικής αγωγής που άσκησε ο A. Bamberski, να καταβάλει σ' αυτόν χρηματική ικανοποίηση 350 000 γαλλικών φράγκων (FRF).

Η Σύμβαση

3 Σύμφωνα με το άρθρο της 1, πρώτο εδάφιο, η Σύμβαση «εφαρμόζεται επί αστικών και εμπορικών υποθέσεων, ανεξαρτήτως της φύσεως του δικαστηρίου».

4 Όσον αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία, ο βασικός κανόνας αρχής που διατυπώνεται στο άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως ορίζει ότι τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους αυτού, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους. Το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, απαγορεύει στον ενάγοντα να επικαλεστεί ορισμένες υπέρμετρες βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας, ιδίως, όσον αφορά τη Γαλλία, αυτές που εξαρτούν τη δικαιοδοσία από την ιθαγένεια και απορρέουν από τα άρθρα 14 και 15 του Αστικού Κώδικα.

5 Η Σύμβαση προβλέπει επίσης ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας. Πράγματι, το άρθρο 5 της Συμβάσεως ορίζει τα εξής:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους μπορεί να εναχθεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος:

(...)

4) σε περιπώσεις αγωγής αποζημιώσεως ή αποκαταστάσεως της προτέρας καταστάσεως που θεμελιώνονται σε αξιόποινη πράξη, ενώπιον του δικαστηρίου όπου ασκείται η ποινική δίωξη, κατά το μέτρο που σύμφωνα με το δίκαιό του το δικαστήριο αυτό μπορεί να επιληφθεί της πολιτικής αγωγής».

6 Επί αναγνωρίσεως και εκτελέσεως των αποφάσεων, ο βασικός κανόνας του άρθρου 31, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως προβλέπει ότι οι αποφάσεις που εκδόθηκαν και είναι εκτελεστές σε συμβαλλόμενο κράτος εκτελούνται σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος αφού κηρυχθούν εκεί εκτελεστές, με αίτηση κάθε ενδιαφερομένου.

7 Κατά το άρθρο 34, δεύτερο εδάφιο, «η αίτηση μπορεί να απορριφθεί μόνο για έναν από τους λόγους που προβλέπονται στα άρθρα 27 και 28».

8 Το άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως ορίζει τα εξής:

«Απόφαση δεν αναγνωρίζεται:

1) αν η αναγνώριση αντίκειται στη δημόσια τάξη του κράτους αναγνωρίσεως».

9 Το άρθρο 28, τρίτο εδάφιο, της Συμβάσεως ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων της πρώτης παραγράφου, δεν ερευνάται η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους προελεύσεως· οι σχετικοί με τη διεθνή δικαιοδοσία κανόνες δεν αφορούν τη δημόσια τάξη υπό την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1».

10 Κατά τα άρθρα 29 και 34, τρίτο εδάφιο, της Συμβάσεως:

«Αποκλείεται η επί της ουσίας αναθεώρηση της αλλοδαπής αποφάσεως».

11 Το άρθρο ΙΙ του Πρωτοκόλλου, το οποίο έχει προσαρτηθεί στη Σύμβαση (στο εξής: Πρωτόκολλο) και, κατά το άρθρο 65 της Συμβάσεως, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της, ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη ευνοϊκότερων εθνικών διατάξεων, πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους σε συμβαλλόμενο κράτος και διώκονται για αδίκημα εξ αμελείας ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων άλλου συμβαλλόμενου κράτους, του οποίου δεν έχουν την ιθαγένεια, μπορούν να αναθέσουν την υπεράσπισή τους σε αρμόδια για το έργο αυτό πρόσωπα, ακόμη και αν δεν εμφανίζονται αυτοπροσώπως.

Το δικαστήριο μπορεί, ωστόσο, να διατάξει την αυτοπρόσωπη εμφάνιση· σε περίπτωση μη εμφανίσεως η απόφαση που εκδίδεται επί της πολιτικής αγωγής, χωρίς το εν λόγω πρόσωπο να είχε τη δυνατότητα να αμυνθεί, μπορεί να μην αναγνωρισθεί ή να μην εκτελεσθεί στα άλλα συμβαλλόμενα κράτη.»

Η διαφορά της κύριας δίκης

12 Κατόπιν του θανάτου Γαλλίδας υπηκόου ηλικίας 14 ετών στη Γερμανία, διεξήχθη στη χώρα αυτή προανάκριση σε βάρος του D. Krombach. Η προανάκριση δεν οδήγησε στην απαγγελία κατηγορίας.

13 Κατόπιν μηνύσεως του A. Bamberski, πατέρα της θανούσας, διεξήχθη προανάκριση στη Γαλλία, καθόσον τα γαλλικά δικαστήρια έκριναν ότι έχουν διεθνή δικαιοδοσία ενόψει της γαλλικής ιθαγένειας του θύματος. Κατά το πέρας της προανακρίσεως, ο D. Krombach παραπέμφθηκε ενώπιον του ορκωτού δικαστηρίου του Παρισιού με βούλευμα του δικαστικού συμβουλίου του Εφετείου του Παρισιού.

14 Το εν λόγω παραπεμπτικό βούλευμα καθώς και η άσκηση πολιτικής αγωγής από τον πατέρα του θύματος επιδόθηκαν στον D. Krombach. Καίτοι διατάχθηκε η αυτοπρόσωπη εμφάνισή του, ο D. Krombach δεν εμφανίστηκε στην ακροαματική διαδικασία. Το ορκωτό δικαστήριο του Παρισιού προέβη, κατά συνέπεια, στην ερήμην εκδίκαση της υποθέσεως, όπως διέπεται από τα άρθρα 627 επ. του γαλλικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Σύμφωνα με το άρθρο 630 του κώδικα αυτού, κατά το οποίο κανείς συνήγορος δεν μπορεί να παρασταθεί για τον ερημοδικούντα κατηγορούμενο, το ορκωτό δικαστήριο αποφάνθηκε χωρίς να ακούσει τους συνηγόρους που διόρισε ο D. Krombach.

15 Με απόφαση της 9ης Μαρτίου 1995, το ορκωτό δικαστήριο καταδίκασε τον D. Krombach, που κρίθηκε ένοχος χρήσεως βίας η οποία προκάλεσε τον θάνατο, χωρίς πρόθεσή του, σε κάθειρξη δεκαπέντε ετών. Με απόφαση της 13ης Μαρτίου 1995, που αποφάνθηκε επί των αιτημάτων της πολιτικής αγωγής, υποχρέωσε, επίσης ερήμην, τον D. Krombach να καταβάλει στον A. Bamberski χρηματική ικανοποίηση 350 000 FRF.

16 Κατόπιν αιτήσεως του A. Bamberski, ο πρόεδρος ενός τμήματος πολιτικών υποθέσεων του Landgericht Kempten, κατά τόπον αρμοδίου δικαστηρίου, διέταξε να

περιβληθεί η απόφαση της 13ης Μαρτίου 1995 εκτελεστήριο τύπο στη Γερμανία. Επειδή το Oberlandesgericht απέρριψε την προσφυγή που άσκησε ο D. Krombach, αυτός άσκησε Rechtsbeschwerde ενώπιον του Bundesgerichtshof, στο πλαίσιο της οποίας ισχυρίστηκε ότι δεν μπόρεσε να αμυνθεί αποτελεσματικά ώστε να αποτρέψει την καταδίκη του από το γαλλικό δικαστήριο.

17 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesgerichtshof ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι δυνατόν οι διατάξεις περί δικαιοδοσίας να εμπίπτουν στην έννοια της δημοσίας τάξεως του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών όταν το κράτος προελεύσεως έχει στηρίξει τη δικαιοδοσία του έναντι ατόμου το οποίο έχει την κατοικία του στο έδαφος άλλου συμβαλλομένου κράτους (άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών) μόνο στην ιθαγένεια του θύματος (όπως στο άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως όσον αφορά τη Γαλλία);

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

2) Μπορεί το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως (άρθρο 31, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως), στο πλαίσιο της δημοσίας τάξεως υπό την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, να λάβει υπόψη ότι το ποινικό δικαστήριο του κράτους προελεύσεως δεν επέτρεψε την υπεράσπιση του οφειλέτη από δικηγόρο κατά την εκδίκαση πολιτικής αγωγής στο πλαίσιο ποινικής δίκης (άρθρο ΙΙ του Πρωτοκόλλου της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για την ερμηνεία της Συμβάσεως των Βρυξελλών), διότι ο εναγόμενος που έχει την κατοικία του σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος κατηγορείται για έγκλημα διαπραχθέν *εκ προθέσεως* και δεν εμφανίσθηκε αυτοπροσώπως;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα:

3) Μπορεί το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως να λάβει υπόψη στο πλαίσιο της δημοσίας τάξεως, υπό την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, ότι το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως στήριξε τη δικαιοδοσία του μόνο στην ιθαγένεια του θύματος (βλ. ανωτέρω πρώτο ερώτημα) και *επιπροσθέτως* δεν επέτρεψε στον εναγόμενο να εκπροσωπηθεί από δικηγόρο (βλ. ανωτέρω δεύτερο ερώτημα);»

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

18 Με τα ερωτήματα αυτά, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει την έννοια της «δημοσίας τάξεως του κράτους αναγνωρίσεως» στην οποία αναφέρεται το άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως.

19 Πρέπει να υπομνησθεί ότι η Σύμβαση αποσκοπεί στην προώθηση, στο μέτρο του δυνατού, της ελεύθερης κυκλοφορίας των δικαστικών αποφάσεων μέσω της θεσπίσεως απλής και ταχείας διαδικασίας περιαφής εκτελεστηρίου τύπου (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 2ας Ιουνίου 1994, C-414/92, Solo Kleinmotoren, Συλλογή 1994, σ. I-2237, σκέψη 20, και της 29ης Απριλίου 1999, C-267/97, Coursier Συλλογή 1999, σ. I-2543, σκέψη 25).

20 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η διαδικασία αυτή αποτελεί σύστημα αυτόνομο και πλήρες, ανεξάρτητο των νομικών συστημάτων των συμβαλλομένων κρατών, και ότι η αρχή της ασφάλειας δικαίου στην κοινοτική τάξη καθώς και οι στόχοι τους οποίους επιδιώκει η Σύμβαση σύμφωνα με το άρθρο 220 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 293 ΕΚ), στο οποίο και στηρίζεται, απαιτούν την ενιαία σε όλα τα συμβαλλόμενα κράτη εφαρμογή των διατάξεων της Συμβάσεως και της σχετικής νομολογίας του Δικαστηρίου (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 11ης Αυγούστου 1995, C-432/93, SISRO, Συλλογή 1995, σ. I-2269, σκέψη 39).

21 Όσον αφορά το άρθρο 27 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο έκρινε ότι πρέπει να ερμηνευθεί στενά καθόσον αποτελεί εμπόδιο στην επίτευξη ενός από τους θεμελιώδεις σκοπούς της Συμβάσεως (προπαρατεθείσα απόφαση Solo Kleinmotoren, σκέψη 20). Προκειμένου ειδικότερα για τη ρήτρα της δημοσίας τάξεως, που περιλαμβάνεται στο άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι πρέπει να εφαρμόζεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις (αποφάσεις της 4ης Φεβρουαρίου 1988, 145/86, Hoffmann, Συλλογή 1988, σ. 645, σκέψη 21, και της 10ης Οκτωβρίου 1996, C-78/95, Hendrikman και Feyen, Συλλογή 1996, σ. I-4943, σκέψη 23).

22 Επομένως, καίτοι τα συμβαλλόμενα κράτη παραμένουν, κατ' αρχήν, ελεύθερα να καθορίσουν, δυνάμει της επιφυλάξεως που περιλαμβάνεται στο άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως, σύμφωνα με τις εθνικές τους αντιλήψεις, τις απαιτήσεις της δημοσίας τάξεως, τα όρια της έννοιας αυτής εμπίπτουν στην ερμηνεία της Συμβάσεως.

23 Κατά συνέπεια, καίτοι δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να ορίσει το περιεχόμενο της δημοσίας τάξεως ενός συμβαλλόμενου κράτους, οφείλει πάντως να ελέγξει τα όρια εντός των οποίων το δικαστήριο ενός συμβαλλομένου κράτους μπορεί να εφαρμόσει την έννοια αυτή για να μην αναγνωρίσει απόφαση δικαστηρίου άλλου συμβαλλομένου κράτους.

24 Συναφώς, πρέπει να τονισθεί ότι, εφόσον η Σύμβαση συνήφθη βάσει του άρθρου 220 της Συνθήκης και εντός του πλαισίου που αυτό καθορίζει, οι διατάξεις της συνδέονται με τη Συνθήκη (απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 1994, C-398/92, Mund & Fester, Συλλογή 1994, σ. I-467, σκέψη 12).

25 Κατά παγία νομολογία τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου την τήρηση των οποίων διασφαλίζει το Δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, τη γνωμοδότηση 2/94, της 28ης Μαρτίου 1996, Συλλογή 1996, σ. I-1759, σκέψη 33). Συναφώς, το Δικαστήριο εμπνέεται από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών καθώς και από τις ενδείξεις τις οποίες παρέχουν οι διεθνείς πράξεις περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, για τις οποίες έχουν συνεργασθεί ή στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη. Η

Ευρωπαϊκή Σύμβαση περί Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ) έχει συναφώς προέχουσα σημασία (βλ., μεταξύ άλλων την απόφαση της 15ης Μαΐου 1986, 222/84, Johnston, Συλλογή 1986, σ. 1651, σκέψη 18).

26 Πράγματι, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ρητώς τη γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου κατά την οποία κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα για μια δίκαιη δίκη, αρχή που εμπνέεται από τα θεμελιώδη αυτά δικαιώματα (αποφάσεις της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-8417, σκέψεις 20 και 21, και της 11ης Ιανουαρίου 2000, C-174/98 P και C-189/98 P, Κάτω Χώρες και Van der Wal κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-1, σκέψη 17).

27 Το άρθρο ΣΤ, παράγραφος 2, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 6, παράγραφος 2, ΕΕ) κατοχύρωσε τη νομολογία αυτή. Κατά την εν λόγω διάταξη, «η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου».

28 Υπό το φως των σκέψεων αυτών ακριβώς πρέπει να δοθεί απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα.

Επί του πρώτου ερωτήματος

29 Με το ερώτημα αυτό το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να πληροφορηθεί αν, ενόψει της ρήτρας της δημοσίας τάξεως υπό την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως, το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως μπορεί, στην περίπτωση

εναγομένου που κατοικεί στο έδαφός του, να λάβει υπόψη το γεγονός ότι το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως στήριξε τη δικαιοδοσία του στην ιθαγένεια του θύματος της αξιόποινης πράξεως.

30 Πρέπει να υπομνησθεί εκ προοιμίου ότι, σύμφωνα με το ίδιο το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, η Σύμβαση εφαρμόζεται στις αποφάσεις που εκδίδονται επί αστικών υποθέσεων από ποινικό δικαστήριο (απόφαση της 21ης Απριλίου 1993, C-127/91, Sonntag, Συλλογή 1993, σ. I-1963, σκέψη 16).

31 Στο σύστημα της Συμβάσεως, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις που απαριθμούνται περιοριστικά στο άρθρο 28, πρώτο εδάφιο, καμία από τις οποίες δεν αντιστοιχεί στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης, το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως δεν μπορεί να προβεί στον έλεγχο της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους προελεύσεως. Η θεμελιώδης αυτή αρχή, που διατυπώνεται στο άρθρο 28, τρίτο εδάφιο, πρώτο τμήμα της φράσεως, της εν λόγω Συμβάσεως, επιρρωννύεται με τη διευκρίνιση, που περιλαμβάνεται στο δεύτερο τμήμα της φράσεως της ιδίας διατάξεως, κατά την οποία «οι σχετικοί με τη διεθνή δικαιοδοσία κανόνες δεν αφορούν τη δημόσια τάξη υπό την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1».

32 Επομένως, η δημόσια τάξη του κράτους αναγνωρίσεως δεν μπορεί να εμποδίσει την αναγνώριση ή την εκτέλεση αποφάσεως εκδοθείσας σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος για τον λόγο και μόνον ότι το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως δεν τήρησε τους σχετικούς με τη δικαιοδοσία κανόνες της Συμβάσεως.

33 Ενόψει της γενικής διατυπώσεως του άρθρου 28, τρίτο εδάφιο, της Συμβάσεως, πρέπει να θεωρηθεί ότι η λύση αυτή έχει, κατ' αρχήν, εφαρμογή ακόμα και στην περίπτωση κατά την οποία το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως κακώς θεμελίωσε τη διεθνή δικαιοδοσία του, έναντι εναγομένου που κατοικεί στο έδαφος του κράτους αναγνωρίσεως, σε κανόνα που στηρίζεται σε κριτήριο ιθαγένειας.

34 Επομένως, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως δεν μπορεί, έναντι εναγομένου που έχει την κατοικία του στο έδαφος του κράτους αυτού, να λάβει υπόψη, ενόψει της ρήτρας της δημοσίας τάξεως υπό την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως, μόνον το γεγονός ότι το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως θεμελίωσε τη δικαιοδοσία του στην ιθαγένεια του θύματος αξιόποινης πράξεως.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

35 Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν, ενόψει της ρήτρας της δημοσίας τάξεως υπό την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως, το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως μπορεί, έναντι εναγομένου που έχει την κατοικία του στο έδαφος του κράτους αυτού και διώκεται για εκ προθέσεως αξιόποινη πράξη, να λάβει υπόψη το γεγονός ότι το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως αρνήθηκε στον εναγόμενο το δικαίωμα υπερασπίσεως χωρίς αυτοπρόσωπη εμφάνιση.

36 Πρέπει να τονισθεί ότι, με τον αποκλεισμό της αναθεωρήσεως της αλλοδαπής αποφάσεως, τα άρθρα 29 και 34, τρίτο εδάφιο, της Συμβάσεως απαγορεύουν στο δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως να αρνηθεί την αναγνώριση ή την εκτέλεση της αποφάσεως αυτής για τον λόγο και μόνον ότι υφίσταται διαφορά μεταξύ του κανόνα δικαίου που εφάρμοσε το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως και του κανόνα που θα είχε εφαρμόσει το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως εάν είχε επιληφθεί της διαφοράς. Ομοίως, το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως δεν μπορεί να ελέγξει την ακρίβεια των νομικών ή πραγματικών εκτιμήσεων του δικαστηρίου του κράτους προελεύσεως.

37 Η εφαρμογή της ρήτρας της δημοσίας τάξεως, που περιλαμβάνεται στο άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως, είναι δυνατή μόνο στην περίπτωση κατά την οποία η αναγνώριση ή η εκτέλεση της αποφάσεως που εκδόθηκε σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος θα προσέκρουε κατά τρόπο ανεπίπτρεπτο στην έννομη τάξη του κράτους αναγνωρίσεως, καθόσον θα παραβίαζε θεμελιώδη αρχή. Προκειμένου να τηρηθεί η απαγόρευση της επί της ουσίας αναθεωρήσεως της αλλοδαπής αποφάσεως, η

προσβολή θα έπρεπε να συνιστά κατάφωρη παραβίαση κανόνα δικαίου θεωρουμένου ως ουσιώδους στην έννομη τάξη του κράτους αναγνωρίσεως ή δικαιώματος αναγνωριζομένου ως θεμελιώδους στην εν λόγω έννομη τάξη.

38 Προκειμένου περί του δικαιώματος υπερασπίσεως, στο οποίο αναφέρεται το προδικαστικό ερώτημα, πρέπει να τονισθεί ότι κατέχει προέχουσα θέση στην οργάνωση και στη διεξαγωγή δίκαιης δίκης και ότι περιλαμβάνεται μεταξύ των θεμελιωδών δικαιωμάτων τα οποία απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών.

39 Ακριβέστερα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε κατ' επανάληψη σε ποινικές υποθέσεις ότι, καίτοι δεν είναι απόλυτο, το δικαίωμα κάθε κατηγορουμένου να τύχει αποτελεσματικής υπερασπίσεως από δικηγόρο, εν ανάγκη διορισμένο αυτεπαγγέλτως, περιλαμβάνεται μεταξύ των θεμελιωδών στοιχείων της δίκαιης δίκης και ότι ένας κατηγορούμενος δεν χάνει το δικαίωμα αυτό για το γεγονός και μόνον ότι ερημοδικεί (βλ. Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αποφάσεις Poitrimol κατά Γαλλίας, της 23ης Νοεμβρίου 1993, σειρά A, αριθ. 277-A· Pelladoah κατά Κάτω Χωρών, της 22ας Σεπτεμβρίου 1994, σειρά A, αριθ. 297-B, και Van Geyseghem κατά Βελγίου, της 21ης Ιανουαρίου 1999, μη δημοσιευθείσα ακόμη).

40 Από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι το εθνικό δικαστήριο ενός συμβαλλομένου κράτους μπορεί να θεωρήσει ότι η απαγόρευση στον ερημοδικούντα κατηγορούμενο να αμυνθεί συνιστά κατάφωρη προσβολή θεμελιώδους δικαιώματος.

41 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται πάντως ως προς τη δυνατότητα του δικαστηρίου του κράτους αναγνωρίσεως να λάβει υπόψη, σε σχέση με το άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως, παράβαση αυτού του είδους ενόψει του γράμματος του άρθρου II του Πρωτοκόλλου. Το άρθρο αυτό, το οποίο περιλαμβάνει επέκταση του πεδίου εφαρμογής της Συμβάσεως στον χώρο του ποινικού δικαίου που δικαιολογείται από τις αστικής ή εμπορικής φύσεως συνέπειες που ενδέχεται να προκύψουν από απόφαση

ποινικού δικαστηρίου (απόφαση της 26ης Μαΐου 1981, 157/80, Rinkau, Συλλογή 1981, σ. 1391, σκέψη 6), δεν αναγνωρίζει το δικαίωμα υπερασπίσεως χωρίς αυτοπρόσωπη εμφάνιση ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων συμβαλλομένου κράτους στα πρόσωπα που δεν είναι υπήκοοι του κράτους αυτού και κατοικούν σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος παρά μόνο στο μέτρο που διώκονται για αξιόποινη πράξη εξ αμελείας. Ο περιορισμός αυτός ερμηνεύθηκε υπό την έννοια ότι η Σύμβαση επιδιώκει, προφανώς, να αποκλείσει του ευεργετήματος της υπερασπίσεως χωρίς αυτοπρόσωπη εμφάνιση τα πρόσωπα που διώκονται για αξιόποινες πράξεις η σοβαρότητα των οποίων δικαιολογεί αυτόν τον αποκλεισμό (προπαρατεθείσα απόφαση Rinkau, σκέψη 12).

42 Πάντως, από τη νομολογία που διαμόρφωσε το Δικαστήριο βάσει των αρχών που υπομνήστηκαν στις σκέψεις 25 και 26 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας στο πλαίσιο οποιασδήποτε διαδικασίας, που κινείται εναντίον ενός προσώπου και είναι ικανή να καταλήξει σε βλαπτική γι' αυτό πράξη, συνιστά θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου και πρέπει να διασφαλίζεται ακόμη και εν απουσία κάθε ρυθμίσεως σχετικά με τη διαδικασία (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 1994, C-135/92, Fiskano κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-2885, σκέψη 39, και της 24ης Οκτωβρίου 1996, C-32/95 P, Επιτροπή κατά Lisrestal κ.λπ., Συλλογή 1996, σ. I-5373, σκέψη 21).

43 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι ακόμη και αν ο σκοπός της Συμβάσεως είναι να εξασφαλίσουν τα συμβαλλόμενα μέρη την απλούστευση των διατυπώσεων για την αμοιβαία αναγνώριση και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων, εντούτοις ο στόχος αυτός δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί με την κατά οποιονδήποτε τρόπο αποδυνάμωση των δικαιωμάτων της υπερασπίσεως (απόφαση της 11ης Ιουνίου 1985, 49/84, Debaecker και Plouvier, Συλλογή 1985, σ. 1779, σκέψη 10).

44 Από την ανωτέρω νομολογιακή εξέλιξη προκύπτει ότι πρέπει να θεωρηθεί ότι η ρήτρα της δημοσίας τάξεως είναι δυνατόν να εφαρμοσθεί στις εξαιρετικές περιπτώσεις κατά τις οποίες οι εγγυήσεις που προβλέπονται από τη νομοθεσία του κράτους προελεύσεως και από την ίδια τη Σύμβαση δεν επαρκούν για να προστατεύσουν τον εναγόμενο από την κατάφωρη προσβολή του δικαιώματός του υπερασπίσεως ενώπιον του δικαστηρίου του κράτους προελεύσεως, όπως το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται από την ΕΣΔΑ. Επομένως, το άρθρο II του Πρωτοκόλλου δεν

μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει στο δικαστήριο το κράτους αναγνωρίσεως να λάβει υπόψη, ενόψει της δημοσίας τάξεως του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως, το γεγονός ότι, στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως που στηρίζεται σε αξιόποινη πράξη, το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως δεν επέτρεψε την υπεράσπιση του κατηγορουμένου, που διώκεται για εκ προθέσεως αξιόποινη πράξη, για τον λόγο και μόνον ότι δεν ήταν παρών κατά την εκδίκαση της υποθέσεως.

45 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως μπορεί, έναντι εναγομένου που έχει την κατοικία του στο έδαφος του κράτους αυτού και διώκεται για εκ προθέσεως αξιόποινη πράξη, να λάβει υπόψη, ενόψει της ρήτρας της δημοσίας τάξεως υπό την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1, της Συμβάσεως, το γεγονός ότι το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως αρνήθηκε στον εναγόμενο αυτόν το δικαίωμα υπερασπίσεως χωρίς αυτοπρόσωπη εμφάνιση.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

46 Ενόψει της απαντήσεως που δόθηκε στο δεύτερο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

47 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική και η Γαλλική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται.

Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 4ης Δεκεμβρίου 1997 το Bundesgerichtshof, αποφαίνεται:

Το άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας και με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 σχετικά με την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας, πρέπει να ερμηνευθεί ως εξής:

1) **Το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως δεν μπορεί, έναντι εναγομένου που έχει την κατοικία του στο έδαφος του κράτους αυτού, να λάβει υπόψη, ενόψει**

της ρήτρας της δημοσίας τάξεως υπό την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1, της εν λόγω Συμβάσεως, μόνον το γεγονός ότι το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως θεμελίωσε τη δικαιοδοσία του στην ιθαγένεια του θύματος αξιόποινης πράξεως.

2) **Το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως μπορεί, έναντι εναγομένου που έχει την κατοικία του στο έδαφος του κράτους αυτού και διώκεται για εκ προθέσεως αξιόποινη πράξη, να λάβει υπόψη, ενόψει της ρήτρας της δημοσίας τάξεως υπό την έννοια του άρθρου 27, σημείο 1, της εν λόγω Συμβάσεως, το γεγονός ότι το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως αρνήθηκε στον εναγόμενο αυτόν το δικαίωμα υπερασπίσεως χωρίς αυτοπρόσωπη εμφάνιση.**

Rodríguez Iglesias Moitinho de Almeida

Edward Sevón Schintgen

Kapteyn Gulmann Puissochet

Hirsch Jann Ragnemalm

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 28 Μαρτίου 2000.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias